

A VI. Magyar Egyházzenei Kongresszus

Szeged, 2003. március 13–15.

Szeged adott otthont a Magyar Egyházzenei Társaság által rendezett VI. Magyar Egyházzenei Kongresszusnak, amelynek fő témája így foglalható össze: *Liturgia és zene a szakrális térben*.

A kongresszus március 13-án, csütörtökön a Kálvin téri református templomban ökumenikus vesperással kezdődött el. Utána rövid koncertet tartott *Imrényi Dávid* vezetésével a *Szent Demeter Ortodox Kamarakórus*.

A szegedi városháza dísztermében tartott megnyitó, ráhangoló előadásokat *Csomó Orsolya*, a Társaság titkár vezette le. A kongresszust Szeged város polgármestere nevében *Pálffy Ágnes* tanácsnok asszony köszöntötte. *Dobszay László*, a MET elnöke megnyitójában az összetartás, az egyéni és közös szellemi munka fontosságáról beszélt, valamint arról, hogy minden jó kezdeményezés az intézményesülés segítségével továbbélhet, bár állandóan szükség van arra, hogy az intézmények megújuljanak.

Az első előadást angol nyelven *David Hiley* zenetörténész, regensburgi egyetemi tanár tartotta: „*Zarándokutam a gregorián zenéhez*” címmel. A professzor felvételekkel is bemutatta, milyen állomásokon keresztül fedezte fel a gregoriánt. Ezzel kapcsolatban szólt az emocionális élmény, a tudományos munka és a képzelet erejének szerepéről, s hogy mivel gazdagította őt a közép-európai gregorián ének megismerése. (Előadását magyar fordításban ld. a Magyar Egyházzene jelen száma 237–241. lapjain!)

Az este további izgalmas eseménye *Déri Balázs* zenetörténész videofelvételeinek megtekintése volt, mely a kelet-szaharai Vádi 'n-Natrún Szent Biszokolostorban készült, s a kopt ortodox liturgia gyakorlatáról adott hiteles képet. A kopt templom szerkezetét szintén helyszíni tapasztalatok alapján *Földváry Miklós István* ismertette.

Az előadásokat fogadás követte.

Március 14-én pénteken reggel, felekezeti istentiszteletekkel kezdődött a nap. A katolikus misét *S.E.R. Gyulai Endre szeged-csanádi megyéspüspök* pontifikálta, a jelenlevő papok koncelebrációjá-

val, a szegedi dómban (Fogadalmi templom). A protestáns kollégák a szegedi evangélikus templomban közös prima-istentiszteleten vettek részt.

Az előadások és beszélgetések helyszíne mindkét nap a METESz székháza volt. (A földszinti előtérben folyamatosan egyházzenei könyv-, kotta-, folyóirat és hanghordozóvásár volt elsősorban a MET és a ReZeM kiadványaiból.)

A délelőtti ülésszakon, melyen *Déri Balázs* elnököl, hat előadás hangzott el: *Barsi Balázs OFM*: A keresztény templom ősi szerkezetének teológiai üzenete; *Ft. Füzes Ádám (MALEZI)*: Liturgikus tér az ókeresztény Rómában (diafelvételekkel); *Földváry Miklós István* klasszikus és középletin filológus: Szent terek az ókori Görögországban; *Pásztor János* református teológiai professzor: A szent hely református értelmezése. A továbbiak vetített-képes előadások voltak: *Krähling János*, egyetemi docens, Budapesti Műszaki Egyetem: Liturgia és építészeti térformálás újkori példákkal; *Enyedi Pál*, *Finta Gergely*, *Dávid István*: Az orgona helye a templomban.

Az előadások nagyrészt a Magyar Egyházzene jelen számában látnak napvilágot (a 157–188. és 189–220. lapokon).

Néhány gondolat az előadásokból: *Déri Balázs* videofelvétele kiváló alapot nyújtott a kongresszus témájához: jól megfigyelhető volt a kopt liturgia sokrétű térhasználata, az énekesek és a hívek részvételének módja. *Barsi Balázs* a templom alapvető hármastagoltságát a lelkiélet hármastagoltságával (*via purgativa*, *via illuminativa*, *via unitiva*) vetette össze. *Füzes Ádám* vetítéssel egybekötött izgalmas előadása az ókeresztény Róma liturgiái tereit mutatta be, különös hangsúllyal az ige-liturgia terére. *Földváry Miklós István* megvilágította a pogány görög és a keresztény templomok közötti összefüggéseket, de a keresztény templomokban megjelent alapvető újdonságot is: a jelenlét és az áldozat egybetartozását. *Pásztor János* református egyetemi tanár kifejtette

a sokat idézett „lélekben és igazságban” jánosí kifejezés valódi értelmét, Krisztus liturgikus jelenlétének a formáit. Krähling János építész-történész diapozitívok segítségével mutatta be az újkori templomépítészeti történetének keresztmetszetét, különös tekintettel a Tridenti Zsinat után elterjedt templomforma megjelenésére az egyes építészeti stílusokban. Itt merült fel a kérdés, miként lehet ezekbe a templomokban a II. Vatikáni Zsinat igényeinek megfelelő templomtereket létrehozni.

Az orgonaművészek az orgonák elhelyezkedését és liturgikus funkcióját vizsgálták: *Enyedi Pál* a katolikus, *Finta Gergely* az evangélikus, *Dávid István* a református felekezet elveit, gyakorlatát ismertette.

Délután *Dobszay László* írásos és szóbeli témafelvetése alapján kerekasztal-beszélgetés volt, melyen a délelőtti előadókon és *Tardy László* egyházzenészen kívül az építészszakma jeles képviselői vettek részt (*Krähling János, Balázs Mihály, Becker Gábor, Csanády Gábor, Dobszay Gergely, Fejérváry Péter, Greskovics Klára, Holnapy Dénes Márton O. Praem., Kruppa Gábor, Magyarai Éva, Pazár Béla, Vámos Dominika*).

A következő kérdések képezték a beszélgetés tárgyát: A keresztény templom egy- vagy többterű-e? Hol van az énekesek, zenészek, az orgona helye a templomban? Milyen szempontok alapján épüljön új templom?

A beszélgetés fő tanulsága az, hogy a templomépítést és a liturgikus terek kialakítását nem lehet egy lelkész vagy egy közösség önkényére bízni, vannak teológiai alapok, amelyeket figyellembe kell venni.

Szóba került, hogy sok katolikus templomban a liturgikus térrendezés csak egy „minimum-liturgiához” alkalmas, amelyben az egyedül működő pap és a padokba szorított közösség áll párbeszédben egymással. Sokszor előkerült az is, hogy miközben az oltárteret fontosnak tartjuk, az igeliturgia helyére és terére nem figyelünk oda, pedig itt alkalmas végezni a szolozsmát, és ennek a közelében van az a hely, ahol a szköla el láthatná liturgikus feladatát. Sok vitát váltott ki a templomok alakja is. Igen sok kritikát kapott a színpadszerű templommodell. A hívek passzivitását nagyban okozó padok kérdése is élesen felmerült.

A beszélgetés szerkesztett formája a Magyar Egyházzene egy későbbi számában jelenik meg.

Péntek este a református templomban evangélikus ágendás istentisztelet volt, amelyen érzelhetővé vált, milyen lehet egy kis idő elteltével a magyar evangélikus egyház megújított ágendás liturgiája. Az úrvacsorás istentisztelet felolvasó és imádkozó szolgálataiba a liturgus és igehirdető *Hafenschner Károly* evangélikus lelkész, országos irodaigazgató (igehirdetését ld. e lapszám 265. lapján) református híveket és római katolikus papokat is bevont. Az evangélikusok liturgiareformja fontos lépés lehet az ökumenikus örökség felfedezése területén.

Az istentisztelet után rövid koncertet adott a Szegedi Gregorián Együttes, *Szudi Mária, a Szegedi Konzertatórium* tanára vezetésével.

Március 15-én reggel jutrenyén vettünk részt a szerb ortodox templomban. A szerb egyház hajnali szolozsmáját *Braniszláv Gállity* parókus lelkész vezette, a kántori szolgálatot az éneklőszékben (pevnica) *Radivoj Kicsin* (Szentendre), *Jovan Belos* (Budakalász), *Dimitrije Stefanovic* (Budapest) látta el, akik a kongresszus meghívására utaztak Szegedre, hiszen az elnéptelenedett egyházközösségben már nehezen lehetett volna méltó módon megtartani egy szombat reggeli istentiszteletet.

A jutrenye után *Földváry Miklós* vezetésével megfigyelhettük az ortodox templom szerkezetét és liturgikus tereit, amelyek még a nyugati típusra épült templomaikban is megmaradtak.

A kongresszus harmadik napjának délelőttién először *Szendrei Janka* tanszékvezető egyetemi tanár előadása hangzott el *A Te Deum: ökumenikus örökségünk* címmel. Nemcsak a Te Deum eredetéről kaptunk áttekintést, hanem magyar fordításának, magyarországi dallamainak történetéből is. Az egyes keresztény felekezetek gyakorlatára kitekintve megismerhettük, miért tartozik az ökumenikus örökséghez a Te Deum (ld. e lapszám 221–232. lapjain!) Ezt követően *Soós András*, a LFZE egyházzenei tanszékének adjunktusa és munkatársai (*Kovács Andrea, Molnár Johanna*) bemutatták a Reneszánsz Liturgikus Kórusművek Virtuális Adatbázisát (RELIVIA).

Az orgonás tagozat párhuzamosan tartott ülésén *Dávid István*, a nagykorosi református templom orgonása, a KRE nagykorosi Tanítóképző Karának tanára előadásában (ld. e lapszám 217–220. lapjain) és a hozzászólásokban szó volt a történelmi orgonák megvédéséről, valamint az elektromos és digitális orgonautánzatok proble-

matikájáról. Gyakran nem működő történelmi orgonákat távolítanak el meggondolatlanul a templomokból, orgonautánszakkal helyettesítik azokat. Az igazi, hagyományos orgonát, legyen bár kicsi, semmilyen orgonapótlék nem tudja helyettesíteni. Az orgonák restaurálását három forrásból lehetne végezni (gyülekezet, szponzorok, pályázatok, egyházmegyei alapok).

A VI. Egyházzenei Kongresszust a MET tisztújító közgyűlése zárta. Ennek során tartalmi és pénzügyi beszámolók hangzottak el (Dobszay László elnök, Csomó Orsolya titkár), alapszabálymódosításokat hajtottak végre, két évre újjáválasztották *Dobszay László* elnököt, s újra alelnök lett *Hafenschner Károly* evangélikus lelkész, a Magyarországi Evangélikus Egyház Liturgikus és Agendaszerkesztő bizottságának elnöke. A Társaság örömmel fogadta el *Csomó Orsolya* áldozatos titkári munkájának folytatását. Az elnökség választott tagja lett továbbá *Dávid István*, *Enyedi Pál*, *Szendrei Janka*; az elnökség tagjai hivatalból a tagozatvezetők (*Balogh Péter Pius*, katolikus tagozat, *Bódi Tamás*, protestáns tagozat, *Molnár Johanna*, pedagógus-tagozat, és az újonnan létrehozott határontúli tagozat elnöke: *Kristófi János Zsigmond*, a nagyváradai r.k. székesegyház orgonistája) és a módosított alapszabály szerint a Magyar Egyházzene felelős szerkesztője, *Déri Balázs*. (Az orgonás tagozat nem választott új vezetőt, mivel szabályzatuk szerint erre csak 4 évenként kerül sor, és a legutóbbi választás két éve megtörtént. Így *Sanda István Dániel* és *Schéder Tamás*

maradtak az orgonás tagozat vezetői s így az elnökség tagjai.)

A kongresszus a nemzeti ünnepre is tekintettel a Himnusz éneklésével zárult.

A vidéki helyszínen ellenére igen népes volt a kongresszus (kb. 200 fő vett részt rajta). A szervezés oroszlánrészét *Csomó Orsolya* titkár és a szegedi evangélikus orgonista-kolléga, *Sanda István Dániel* vállalta.

*

A Magyar Egyházzenei Kongresszus szubjektív értékelése:

A szervezők inspiráló helyszínt választottak. Jó volt, hogy hagyományosan több felekezet szempontjából voltak megközelítve a témák. Az építészek jelenléte hasznos volt. Kár, hogy kevés idő jutott véleményük kifejtésére. Néhány általuk épített magyarországi templom belső tértervezését is megmutathatták és elemezheték volna. Sok előadást diaképek és felvételek tettek színessé, s ez megkönnyítette a hallgatóság figyelmét. A feszített tempó mellett talán aránylag kevés idő jutott a személyes eszmecserekre. Gondosan, mintaszerűen meg voltak szervezve az istentiszteletek énekes szolgálatai és énekrendjei. A szegedi kongresszus után úgy érzem, hogy a Magyar Egyházzenei Társaság, bár nem az egyetlen és nem is tökéletes, de mégis izgalmas szellemi műhely, ahol nagyon sokat lehet tanulni és tapasztalni.

Józsa Attila r.k. plébános, Bős (Felvidék)

Nyári orgonaestek a nagyszebeni evangélikus templomban

A templom híres romantikus műemlékorgonáján szerdánként 18 órai kezdettel idén is megrendezik a hagyományos koncertsorozatot. Az alábbi előadók lépnek fel: *Eckart Schlandt* / Brassó (június 25.), *Domenico Severin* / Franciaország (július 2.), *Konstantin Reymaier* / Ausztria (július 7.), *Christine Kamp* / Hollandia (július 16.), *Erich Türk* / Kolozs-

vár (július 23.), *Heinrich Wimmer* / Németország (július 30.), *Hye-Sun Park* / Németország (augusztus 6.), *Lothar Knappe* / Németország (augusztus 13.), *Susanne Rohn* / Németország (augusztus 20.), *Pavel Kohout* / Csehország (augusztus 27.), *Kristófi János Zsigmond* / Nagyvárad (szeptember 3.), *Ursula Philippi* / Nagyszében (szeptember 7.)